

02

A SZEGÉNYEK MELLETTI ELKÖTELEZŐDÉS



Füzetsorozat
a kalazanciusi identitásról
www.piarista.hu

 **coeduPia** 3.0  **SCOLOPI**



Füzetsorozat a kalazanciusi identitásról

TARTALOM 02



- 3 A SZEGÉNYEK MELLETTI ELKÖTELEZŐDÉS A KALAZANCIUSI PEDAGÓGIÁBAN
- 5 A SZEGÉNYEK MELLETTI ELKÖTELEZŐDÉS A MAI PIARISTA VILÁGBAN
- 6 JAVASLATOK EGY INKLUZÍV NEVELÉSI TERVRE
- 7 REFLEXIÓ ÉS CSOPORTOS MEGOSZTÁS



Megjelent 2022-ben
Piarista Rend Magyar Tartománya
www.piarista.hu

SCOLOPI

coeduPia 3.0

A SZEGÉNYEK MELLETTI ELKÖTELEZŐDÉS

Tevékenységünk alapirányultsága, melyből az következik, hogy megnyitjuk intézményeinket a leginkább szűkséget szenvedők előtt, a szegénység perspektívájából nevelünk, felajánljuk nevelési programunkat azoknak, akiknek nincsen lehetőségük bekapcsolódni a formális nevelésbe, és igyekszünk választ adni arra a kihívásra, amelyet a gyerekeket és fiatalokat gyötrő szegénység új formái állítanak elénk.

A SZEGÉNYEK MELLETTI ELKÖTELEZŐDÉS A KALAZANCIUSI PEDAGÓGIÁBAN

1646. március 17-én San Pantaleóba érkezett José Palamolla, Ginetti vikárius bíboros titkára, és a San Pantaleó-i oratóriumban összegyűlt közösség előtt felolvasta azt az apostoli brévet, amelyben a pápa elrendelte a Kegyes Iskolák rendjének lefokozását. Ez a rendelet gyakorlatilag eltörölt egy olyan intézményt, amely igen nagy javát szolgálta a szegényeknek.

Nem térünk most ki a rendelet kibocsátásának konkrét okaira, arra azonban igen, hogy miként fogadta a szent alapító ezt az elkésérítő hírt. Tudatában volt annak, hogy igazságtalan döntés született: „Jelen levelemmel figyelemzetni akarom Atyaságodat, hogy ne adjon hitelt azoknak a híreszteléseknek, amelyek arról szólnak, hogy el kell törölni a Szerzetet, mert reménykedünk a mindenkor áldott Krisztusban és a Szentséges Szűzanyában, hogy mellettünk lesznek, és hamarosan megsemmisítik ellenfeleink minden mesterkedését” (4344. levél).

A rendelet felolvasása után még aznap este ír egy levelet, amelyben több közösségét is értesíti a pápa végzetes döntéséről, és arra bátorítja a szerzeteseket, hogy folytassák küldetésüket: „Ne szűnjenek meg továbbra is jó lélekkel helytállni a Szerzet munkájában, maradjanak meg egyetértésben és békességben, és abban a reményben, hogy Isten majd mindent elrendez” (4342. levél).

A Kegyes Iskolák az isteni gondviselésnek köszönhetően születtek meg és maradtak fenn az idők során. Kalazanciusnak meggyőződése volt, hogy Isten nem hagyja magukra azokat a szegényeket, akik az ő iskoláiban tanulnak.

Időskorára Kalazancius emberileg összetörik, abban azonban bizonyos, hogy Isten helyre fogja állítani a Kegyes Iskolákat: „Nem tudom megérteni, hogy egy olyannyira hasznos és Európa-szerte olyannyira keresett Intézményt, melyet még az eretnekek is dicsérnek, az emberi gonoszság oly könnyen tönkreteljen, mindazonáltal, míg csak élek, él bennem a reménység, hogy megláthatom még eredeti mivoltában” (4341. levél)

Isten nem adta meg neki azt a kegyelmet, hogy láthassa a rend helyreállítását, sokan a szerzetesek közül azonban – különösen a Közép-Európában munkálkodó csoport – nagy buzgalommal igyekeztek helyreállítani azt, egy néhány évig tartó tisztulási időszakot követően.

Mikor a szent alapító leírta a Konstitúcióban, hogy „a szegénység lesz a szerzet legerősebb bástyája” (KK 137.), tisztában volt e kijelentés mély igazságtartalmával. És valóban, a Kegyes Iskolák szegényekre irányuló szolgálata garantálta a szerzet fennmaradását. Hogyan is tűnhetett volna el egy olyan intézmény, amelyet néhány évvel korábban (1622-ben) az egyház ünnepélyes keretek között hagyott jóvá, és amely annyi jót tett a szegények nevelése terén?

Bár sok szerzetes hagyta el ekkor a Kegyes Iskolák kongregációját, egyetlen iskola sem zárta be kapuit, ami nyilvánvalóan bizonyítja, hogy sok helyen nagyon is hasznos munkát végeztek azzal, hogy oktatásban részesítették a településeken élő gyerekeket. Ha bezárták volna az iskolákat, nem lett volna hol tovább oktatni a gyerekeket... Nem volt mivel pótolni a Kegyes Iskolák társadalomban betöltött szerepét. Huszonhárom évvel később az egyház visszaadta a rendnek korábbi státuszát. A szegénység és a szegény gyerekek iránti szeretet garantálta leginkább a szerzet fennmaradását.

„A gyerekek,
akikkel
Kalazancius
foglalkozik,
egy
igazságtalan
társadalmi
struktúra
ártatlan
áldozatai.”

Római tartózkodásának első éveiben Kalazancius egy nagyon is egyenlőtlen és igazságtalan társadalmi valósággal került közvetlen kapcsolatba, és ezzel egy időben személyes lelki átalakuláson ment keresztül, ami arra indította, hogy egyre inkább kivége részét a szegények szolgálatából. Ezért elvállalta egy már működő iskola vezetését a Santa Dorotea-plébánián, ahol írni és olvasni tanították a szegény gyereket. A Kegyes Iskolák alapításának csírája a Santa Dorotea-plébánia sekrestyéje volt a Tiberisen túli negyedben, ahol ingyen foglalkoztak a legszegényebb gyerekekkel.

Mivel ingyenes volt, egyre több Rómában élő szegény gyerek csatlakozott az iskolához. „1597 novemberében – miután a Keresztény Tanítás Társaságának néhány tagja ígéretet tett az együttműködésre – megszülethetett ott az első ingyenes népiskola” (Ludwig von Pastor).

Maga Kalazancius számol be Berro atyának arról, hogyan kezdődött a Kegyes Iskolák története: „Ő maga írta meg nekem egyik levelében, hogy miután nagy számban találkozott olyan gyerekekkel, akiket szegénységük miatt szüleik nem tudtak iskolába adni [...], és mivel – az ő szavaival élve – nem hagyta nyugton a szegények mélyesleges szükségleteinek tudata [...], és mivel látta, hogy bár Rómában oly sok jótékony intézmény működik, de egyik sem tud segíteni a szegény gyerekeken, úgy gondolta, Isten őt bízta meg e feladattal. A Gondviselésben bízva oly nagy szeretettel vetette alá magát az isteni akaratnak, hogy úgy vélte, igen nagy örömet szerez majd Istennek azzal, ha felkarolja szegény gyermekeit... Ezért döntött úgy, hogy iskolákat nyit... És abban a (Tiberis menti) negyedben, Róma legszegényebb részén kezdte meg munkáját Kegyes Iskolák néven úgy, hogy még csak véletlenül se származzon belőle más fizetsége, mint Isten dicsősége és a lelkek java.”¹

Kalazancius számára azok a szegények, akiknek nincsenek kielégítve az alapvető szükségleteik (ruha, ház, élelem, család); továbbá a legkicsinyebbek, akik nem tudnak önmagukról gondoskodni, akik elvesztették szüleiket, és koldulással szerzik kenyerüket, akik az utcán lézengve mindenféle rossz szokás rabjaivá válnak, és akiknek nincsen pénzükről arra, hogy tanítót fogadjanak.

A gyerekek, akikkel Kalazancius foglalkozott, egy igazságtalan társadalmi struktúra ártatlan áldozatai, melynek következményeként rengeteg család vesztette el otthonát, betegedett meg és vált éhezővé. Tömérdek alulfoglalkoztatott család volt, akik a nincstelenség küszöbére kerültek, és az állandó nélkülözés körforgásában a szegénység és a társadalmi kirekesztettség örökségét hagyták gyermekeikre.

A strukturális szegénység kontextusában a tizenöt évnél fiatalabb gyerekek esetében igen konkrét kockázati tényezők álltak fenn: gyermekhalálozás, elégtelen táplálkozás – a dolgozó felnőttek elsőbbséget élveztek az étkezés terén –, gyakori elárvulás, gyermekmunka és az iskola elérhetetlensége.

Nem feledkezhetünk meg arról, hogy Kalazancius párhuzamot vont Krisztus és a szegény gyerekek között: „Amit a legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, velem tettétek” (KK 4). Az ezen elv mentén született számos kalazanciusi idézet alapján úgy tűnik, egyre inkább Krisztus személyével azonosítja őket: „Amit értük [a szegény gyerekekért] teszünk, azt az áldott Úr Krisztusért tesszük.” Az alábbi megállapításában pedig már teljes mértékben Krisztussal azonosítja őket: „Amit egy szegény gyerekekért teszünk, azt magával Krisztussal tesszük.”

Kalazanciusnak nem az volt a célja, hogy egy jótékonyági intézményt alapítson, ahova szegény gyerekeket lehet befogadni. Voltak már ilyen intézmények. Valami mást akart: olyan iskolát, amely segíthet a szegényeknek kitörni a kirekesztettség dinamikájából, méghozzá azzal, hogy be tudnak illeszkedni a társadalomba a vallásos élet és tudomány területén szerzett ismereteik révén.

¹ BERRO: *Annotazioni*, tomo I, *Archivum* 21–22, 72–73.



Kalazancius azt írja, hogy „akinek nincs kedve tanítani a szegényeket, abban [a szerzetesben] nincs meg a szeretünkbe való hivatás” (1319. levél). A szegénység olyan lelkületét várja el, amely a türelemben és az alázatban, a másokkal való bánásmódban, és mindenekelőtt a szolgálat iránti nagylelkű hozzáállásban mutatkozik meg. A piarista tanár nem lehet olyan, mint egy béres, akit nem érdekelnek a juhok. A szegények rendelkezésére bocsátja személyes adottságait, idejét, sőt még javait is. Nagy becsvágy és különleges igények, vagy az e világi javakhoz és kényelemhez való túlzott ragaszkodás mellett lehetetlen lenne megvalósítani ezt a küldetést.

Csakis a szegénység lelkülete – mely nem vágyik emberi elismerésre és fizetésre – adja meg a nevelőnek az intézmények, ideológiák és a családok befolyásával szembeni szabadságot és függetlenséget. A piarista nevelő független és szabad, immunis a világ romlottságára.

A SZEGÉNYEK MELLETTI ELKÖTELEZŐDÉS A MAI PIARISTA VILÁGBAN

Négy száz év elteltével és a társadalmi haladás ellenére sok helyen továbbra is széles a társadalmi osztályok közötti szakadék, és a gyerekek nem egyenlő esélyekkel indulnak az oktatás terén. A Kegyes Iskolák hivatása,

.....

² KATOLIKUS NEVELÉSI KONGREGÁCIÓ: *A katolikus iskola a harmadik évezred küszöbén*, 15. pont.

hogy egymásba integrálja a már létező társadalmi különbségeket, miközben elsősorban a legszegényebbek mellett kötelezi el magát, akiket – ahogy maga az alapító is emlékeztet bennünket a Konstitúcióban – „semmilyen körülmények között nem szabad lenéznünk” (KK 4).

A szegénység régi formáihoz ma újabb formák is csatlakoznak. Erre emlékeztet bennünket egy 1997-es szentszéki dokumentum, amikor a szegénység újabb formáiról beszél, melyekkel a katolikus iskolának foglalkoznia kell: „Az ilyen szegények felé fordul ma szeretetével a katolikus iskola. Ezzel a szenvedélyes szeretettel akarja felajánlani mindenkinek, főleg a legszegényebbeknek és a peremre szorultaknak egy olyan nevelés lehetőségét, amely munkára képesít, valamint emberi és keresztény képzést jelent. A régi és a mai szegénység formái között kell újra egységbe ötvöznie a nevelő odaadását és szeretetét, hogy kifejezze Krisztus szeretetét a szegények, a kicsinyek és az igazságot kereső sok-sok ember iránt.”²

A Kegyes Iskolák karizmatikus vitalitása akkor fog megmaradni, ha határozottan „elköteleződik a szegény gyerekek mellett”. A Szentlélek – aki négyszáz éve élteti rendünket – új utakat fog nyitni, hogy a gyerekek egy olyan közegre leljenek, „ahol megszentelődhetnek és a mennyben naggyá lehetnek, sőt tökéletesíteni és nemesíteni tudják önmagukat és hazájukat” (Tonti, 14).

A szegények melletti elköteleződés akkor marad fenn a Kegyes Iskolákban, ha küzd azért, hogy az oktatás mindenki – különösen a szegények – számára elérhető legyen. Az ingyenes oktatás csakis akkor lehetséges, ha van egy intézmény, amely fizeti a költségeket: a tanárok bérét, az épület karbantartását, az iskolai eszközöket és a berendezést.

Megalapítása óta a Kegyes Iskolák mindig is törekedett arra, hogy megmaradjon ingyenesnek az oktatás, ezért különféle pártfogókhoz, a városi vezetéshez és más területekhez fordult segítségért. A népiskolai jelleget mindig is könnyebb volt fenntartani azokban az iskolákban, ahol az alkalmazottak többsége szerzetes volt, de minél inkább szükségessé vált a világiak segítsége, annál magasabbra szöktek az iskola költségei.

Természetesen a legjobb és legmegbízhatóbb támogatási modellt az állami közigazgatás jelenti mindaddig, míg tiszteletben tartja az identitás minimális jelenlétét a nevelési tervben. Egyes országok könnyen elismerik, hogy az egyház kellő hozzáértéssel és kompetenciával rendelkezik ahhoz, hogy jól működtessen egy állami berendezkedésű iskolát. Más országokban azonban a támogatás más eszközeihez kell folyamodni.

Amikor csak lehetőség volt rá, a Kegyes Iskolák állami finanszírozási megállapodásokat kötöttek, miközben próbálták megőrizni katolikus identitásukat, és természetesen megmaradtak nyitott és inkluzív iskolának.

Azokban az országokban, ahol nincs lehetőség finanszírozási megállapodásokat kötni az állammal, nincs más lehetőség, mint hogy az iskolának magániskolának kell lennie, és ennek következményeként nem szólít meg minden társadalmi réteget. Ebben az esetben – az alapítói szellem életben tartása végett – az ösztöndíjak egy részét azoknak ajánlják fel, akiknek a legnagyobb szükségük van rá, továbbá az iskola egy olyan nevelési tervet igyekszik megvalósítani, amely az igazságosság és a szolidaritás szellemében neveli a diákokat. A Kegyes Iskolákat semmiképpen nem jellemezheti elitizmus.

A „szegények melletti elköteleződés” mai megvalósításának egy másik módja, ha új nevelési programokat indítunk el a nem formális nevelés terén. A Kegyes Iskolák határozott lépéseket tett ezen a téren, különösen is a 2009-es egyetemes káptalanon, melyen hivatalosan is a karizma részévé vált a nem formális nevelés: „A rend ma és a jövőbe tekintve is sajátjának ismeri el a nem formális nevelést, mint ugyancsak legitim és kívánatos utat a piarista küldetés számára. [...] Nem kívánjuk és nem is szabad az iskolát mint szolgálatunk elsődleges színterét helyettesíteni, a nem formális nevelés által viszont megerősíthetjük kalazanciusi kötelességünk teljesítését, hogy tudniillik a legszegényebbeket szolgáljuk, s hatékonyan, gyorsan válaszoljunk az ő égető szociális és képzési szükségleteikre.”³

A nem formális nevelés kezdeményezései, melyeket a Kegyes Iskolák különféle alapítványai visznek előre, jó irányt jelentenek, ugyanis:

- » sokak életminőségét javítják, ugyanis oda is elérnek, ahova más állami vagy magánintézmények már nem;
- » nevelési és evangelizációs lehetőséget jelentenek a piarista keresztény közösség számára, ugyanis megkönnyítik az elszegényedettek ügyéhez való közeledésünket és a mellettük való elköteleződésünket;
- » a rend és – ahol jelen vannak – a testvériségek intézményei, továbbá általában a szerzetesek és világiak közötti közös felelősségvállalás konkrét megnyilvánulási formája;
- » hozzátesznek nevelés szintjén az iskolák munkájához, kiegészítve a formális nevelést a nem formális nevelés területeivel: önkéntes lehetőségeket szerveznek, továbbá képzési és szociális érzékenyítési programokat biztosítanak az iskolák fiataljai számára.

JAVASLATOK EGY INKLUZÍV NEVELÉSI TERVRE

Miután összeszedtük a piarista hagyomány néhány ötletét és gyakorlatát a szegények nevelésbe történő bevonását illetően, néhány javaslattal szolgálunk arra vonatkozóan, hogy a Kegyes Iskolák hogyan maradhatnak híek népi jellegű gyökereikhez:

.....

³ PIARISTA REND GENERÁLISI KONGREGÁCIÓJA (2009): *A 46. Egyetemes Káptalan dokumentumai*, Piarista Füzetek 17., 51.

1. Álljunk ki a „egész időt átfogó iskola” megvalósításának terve mellett teret adva épületeinkben a nem formális nevelés, az evangelizáció stb. lehetőségeinek.
2. Az iskolai költségvetésből fordítsunk egy százalékot szociális beruházásokra és a szegények melletti elköteleződéshez kapcsolódó szükségletek kielégítésére.
3. Felzárkóztató, nevelési és kísérési folyamatokat mozdítsunk elő az egyéni nehézségekkel küzdő és speciális (fizikai, kognitív, kapcsolati) felkészítést igénylő fiatalok számára.
4. Biztosítsuk a szükséges mechanizmusokat az ösztöndíjas kedvezményezetteknek szóló, ingyenes szolgáltatások garantálásával.
5. Látható módon képviseljük az egyszerűséget, továbbá a közvetlen és befogadó hozzáállást életstílusunk minden területén és szervezeteinkben.
6. Fejezzük ki abbéli szándékunkat, hogy nyitott és inkluzív intézmények legyünk.
7. Törekedjünk online együttműködésre a szociális partnerekkel, egyházi intézményekkel, szociális szolgáltatásokkal és közigazgatási szervekkel.
8. Kössünk pénzügyi együttműködési megállapodásokat a közigazgatási szervekkel az iskolai költségek csökkentése érdekében, és hogy minőségibb szolgáltatást tudjunk nyújtani.
9. A leginkább szükségét szenvedő gyerekeknek minden iskolában legyen lehetősége egy jó ösztöndíjprogramban való részvételre.
10. Az alapítványok által kínált támogatási módszerek révén vegyünk részt a szegényebb iskolák finanszírozásában.
11. A már létező közoktatási intézményeknek – még ha nem is állnak a Kegyes Iskolák tulajdonában vagy fenntartása alatt – ajánljuk fel a kalazanciusi pedagógia elvei mentén való működés lehetőségét.
12. Támogassuk a nevelési terv keretében a szociális segítségnyújtásra való nevelést.
13. Támogassuk a munkaerőpiacra való beilleszkedést segítő programokat az egyre igényesebb és rugalmasabb munkaerőpiacon.
14. Alakítsunk néhány középiskolát szakközépiskolává.
15. Biztosítsunk a diákok számára olyan eszközöket és forrásokat, amelyek méltó munkahelyen való elhelyezkedést garantálnak számukra.



16. Az iskolai tereket alakítsuk úgy, hogy az segítse a mozgáskorlátozottak beilleszkedését.
17. Ajánljuk fel az ingyenes kompenzációs nevelési programokon való részvétel lehetőségét az erre leginkább rászoruló diákok számára.
18. Erősítsük az iskolán belül az orientációs csapat szerepét, hogy el tudják látni a legnagyobb szükségben lévő diákok ügyeit.
19. Erősítsük a közösségi szellemet az iskolák között különféle kulturális tevékenységek, sportklubok és közösségépítő programok megvalósítása révén.
20. Segítsük a nemzetiségi kisebbségek iskoláink dinamikájába történő beilleszkedését.
21. Napközis termek, közös könyvtárak és étkezők rendelkezésre bocsátása révén mozdítsuk elő a szegény gyerekek nem formális nevelését.
22. Bátorítsuk a fiatalokat a legkiszolgáltatottabb gyermekek szolgálatában végzett önkéntes tevékenységek vállalására.



REFLEXIÓ ÉS CSOPORTOS MEGOSZTÁS

- **Oszd meg a csoporttal, hogy szerinted Kalazancius miként vélekedik a szegény gyerekek neveléséről.**
- **Szerinted kik a legszegényebbek abban az iskolában, ahol te dolgozol? Miben szenvednek hiányt?**
- **Mi kell, hogy jellemezzen egy iskolát ahhoz, hogy valóban „mindenki” legyen?**
- **Mit tesz a te iskolád azért, hogy segítse a leghátrányosabb helyzetű gyerekek beilleszkedését? Hogyan értékeled törekvéseit?**
- **Milyen értelemben nyitott az iskola az őt körülvevő közösségre?**
- **Milyen értelemben nyitott az iskola az őt körülvevő közösségre.**
- **Az iskolai tanterv milyen értelemben inkluzív?**